

REDACȚIA:

ADMINISTRAȚIA:
Kathányi utca Nr. 2

Aricoli și corespondențe pentru publicare se trimit redacției.

Concurs, inserțiuni precum și taxele de abonament se trimit Administrației tipografiei diecezane.

BISERICA ȘI ȘCOALA

FOAIE BISERICESCĂ-ȘCOLASTICĂ, LITERARĂ ȘI ECONOMICĂ.

APARE ODATĂ ÎN SĂPTĂMÂNĂ: DUMINECA.

PREȚUL
ABONAMENTULUI:
PENTRU

AUSTRO-UNGARIA:

Pe un an: 10 cor.

Pe 1/2 an: 5 cor.

PENTRU ROMÂNIA ȘI
STRĂINĂȚATE:

Pe un an 14 franci.

Pe 1/2 an 7 franci.

Telefon pentru oraș și
comitat Nr. 266.

Cinstea față de trecut.

Secretarul «Asociației pentru cultura poporului român» d-l O. C. Taslăuanu a dat publicității un prețios articol, care, tocmai din cauză că se referă la momente culturale, credem de bine a-l reproduce aci și a-l însoți, împreună cu aprobarea noastră, cu câteva reflexiuni de interes special pentru părțile noastre.

Iată, textual, articolul, din cestiune:

La noi e foarte puțin dezvoltat cultul pentru oamenii mari ai neamului nostru. Când se stinge câte unul dintre aceștia, cari o vieță întreagă au strădat cu sirguintă ogorul culturii noastre, ne mărginim la reglementările cuvântării funebre, la câteva articole de ziare și pe urmă... uitarea își așterne peste ei vălul de ceață.

Nu fac așa popoarele culte. La ele sunt înstite, atât în viață cât și după moarte cele mai mijlocii personalități, cari au ostenit, cu râvna sfântă a omului idealist, să muncească pentru obște, pentru intruparea unui ideal...

Nepăsarea noastră față de munca înaintașilor, bună, rea, cum a fost — își are urmările ei. Ea ne face să pierdem în desvoltarea noastră culturală firul unei lucrări sistematice, ea împiedecă, în bună parte evoluția noastră conștiință.

Scrise și toate documentele de preț, rămase dela bărbații noștri, cari au avut un rol conducător în viața noastră publică, noi nu le avem nicăiri păstrate. Foarte puține sunt aruncate prin cutare arhivă particulară sau le bate praful prin vre-un colț uitat din arhivele instituțiilor noastre publice.

Cinstea ce o avem față de trecutul nostru, se-a îndemnat să facem și noi începutul de a aduna și păstra și noi aceste izvoare prețioase pentru cunoașterea vremurilor apuse, cum fac, de multă vreme, alte neamuri. Și unde s'ar putea păstra aceste mai bine, ca în Muzeul Asociației, creat anume spre acest scop?!

Până acum ne-am adresat dnei vād. dr. Ioan Rațiu, fostul președinte al comitetului național și înaintașilor lui. Vincențiu Babeș, rugându-i să predea

Asociației toate manuscrisele, întreagă corespondența și alte acte de interes, rămase dela dânsii. Rugămintea noastră n'a avut însă rezultat. Cu toate acestea nu renunțăm la speranța că posesorii acestor lăsaminte, din pietate față de munca celor doi fruntași ai neamului nostru, nu vor întârziă multă vreme cu predarea lor Muzeului Asociației și prin urmare obștei românești.

Mai norocoși am fost cu lăsamântul literar al decedatului Iosif Vulcan. Dna vād. Aurelia Vulcan, dovedind o înțelegătoare pietate față de memoria fericitului soț, s'a grăbit a ne împlini rugămintea, punându-ne la dispoziție tot ce am crezut că e de interes pentru trecutul nostru.

În curând, după aranjarea manuscriselor și a corespondenței primite, vom face o dare de seamă amănunțită asupra lăsamântului literar a lui Iosif Vulcan primit de Asociație.

În numele instituției, al cărei modest slujbaş sunt, aduc și pe această cale sinceră mulțumiri dnei Vulcan, pentru frumoasa donație și sper că exemplul dat de dsa va avea răsunset și în alte părți.

Asemenea pilde sunt vrednice de urmat din partea tuturor, cari au cărți vechi, scrise dela oameni însemnați, documente istorice, monete vechi și alte lucruri prețioase pentru cunoașterea vieții noastre din trecut.

Facem deci apel la toți aceștia, să le trimită Muzeului Asociației unde vor fi păstrate cu pietate.

Oare acte și scrisori, dela oameni ca Diaconovici-Loga, Patrachie Popescu, Dr. G. Popa, Arcoși și alți fruntași de pe vremuri, pe cari mult le-am prețui, — unde vor fi mucezit, pierzându-se cu ele multe comori din trecutul vieții neamului și bisericii noastre?

Dorim să fie o chemare ascultată, chemarea d-lui *Taslăuanu*, și pentru părțile noastre pentru a se căută și da la lumină ce se mai poate, din filele vremii apuse, lucruri cari, întotdeauna cuprind clipe luminoase, chemate a aprinde focul dragostei pentru obște și menite să încălzească sufletele în credință și într'un ales viitor.

Din trecutul nostru cultural. Începuturi de cultură.

— Urmare. —

Cultura slavo-

română. În urma dominațiunii slavone și a introducerii ritului slav la popoarele balcanice-dunărene (afară de Greci), prin traducerea în limba slavă a slujbei d-zești de propagandiștii elevi ai lui Chiril și Metodiu, limba paleo-slavă se impuse, pentru a servi drept vestmânt rugăciunilor și cărții românești.

Căci afară de limbile latină, greacă și ebrăe, până s'a impus și cea slavonă, nici una nu avusese dreptul de limbă sacră. Nici cultivată nu era limba română nici poporul românesc cel în formațiune n'a avut putere și înțelegere nici gând, în vremurile îndepărtate ale veacurilor VIII. IX X. ca să-și pună în limba sa, cuvântul lui Dumnezeu, când reformatorii Chiril și Metodiu, din țara Bohemnilor, înaintată în cultură, au câștigat favoarea rostirii cuvântului sfânt în biserică, pentru limba paleoslavă.

În chipul acesta, limba paleoslavă, pe atunci aproape comună tuturor slavilor — azi ne înțelegească de dânsii — devine nu numai limba bisericii, ci și a actelor publice; căci o limbă vulgară (vulgus) ca cea „valahă“, nu putea nici avea îndreptățirea, — nici școli de cultivare.

Cultura ce o primeau cei ce aveau să fie cărturari, deci preoți, dintre români, o primeau la mănăstiri, a căror călugări, dascăli, țineau cu îndărătnicie la singura carte legiuită și plăcută lui Dumnezeu, cartea slavonească.

În chipul acesta chiar și primele cronice, până și glorificarea eroului român Ștefan cel Mare, s'au făcut în slavonește. Iar în societatea înaltă se dezvoltă, în legătură cu cultul și cultura religioasă, pe trupul poporului român și al țărilor românești, o înfloritoare cultură slavonă, măreață indeosebi în expozitivele sale plastice, în arta de înfrumșetare a bisericilor, și tipărirea și răspândirea de cărți bisericești.

În mijlocul acestui servilism, și bisericesc și politic și cultural, pătrunde un curent de idei înnoitoare, de înaintare națională, din apus, până în bezna mănăstirilor cu rit slavon, din ținuturile locuite de Români; acel curent este reforma husită.

Husitismul și

Români. Prima licărire pentru nașterea unei culturi românești se face prin *husitism*.

Reforma religioasă alui Wyclifé din Anglia a prins rădăcini mai ales în Bohemia, și crezul cel nou fu răspândit cu spor de Ioan Hus, deși combătut de germanismul catolic spriginit de sabia împăratului Sigismund.

Hus este prins și ars pe rug; dar sufletului nu s'a risipit, ca cenușa dată vântului; ci foc de revelație s'a întins pentru legea nouă, și din acel foc, schintei s'au ridicat și au fost duse de vântul vremii, departe, spre răsărit.

Husiții cuceriră pentru doctrina¹⁾ lor ținuturi întregi în Polonia și Ungaria, — iar de groaza răspândirii doctrinei printre Români, împăratul-regel Sigismund de patru ori întări privilegiile mănăstirii Tismana. Deși înfrânți la (Sâmbăta-mare) Nagyszombat la 1482, Husiții tot mai făceau propagandă, erau chiar comune unde preoți de altă lege, convertiți la noua lege, conduceau reforma.

Polonii tălmăceau Psaltirea, sub înrăurirea husită, Ungurii au fost mântuiți de ei, prin regimul lor catolic, Sașii au rămas refractari, față cu noua lege. Dar Românii?

Românii din Maramurăș în special, puțin supraveghiați de vlădicii îndepărtați, de prin Moldova, și de arhimandriții mănăstirești cari făceau pe vlădicii, nu scăpară de influența husită, — care pentru noi e un eveniment însemnat, căci a produs primul rod literar românesc.

Cărțile sfinte nu fură traduse în centrele de lumină și cultură din principate, unde eră pază mare și bună pentru învățătura slavonă, — ci într'un unghiu sălbatec al Maramurășului apare întâia oară, soarele cultului românesc²⁾.

Într'un unghiu sărac, și sălbatec, la acel popor din Ardeal, ai cărui arhierii nu erau decât niște egumeni de pe la mănăstiri sărace, sau umili protopopi, la acel popor, care s'a sculat la 1437 contra estorcărilor catolice și i-s'a răspuns cu „Unio trium Nationum“, acel popor care eră mai pregătit pentru ori ce idei noi, ori ce stare nouă aducătoare de reducere a suferințelor, acel popor a primit cuvântul vremii, vestit de *husiți*.

Alături cu husitismul și pentru propaganda husită, de sigur a ajutat, ca pregătitor, *bogomilismul*.

Primele cărți manu-

scrise românești. Traducerile făcute sub influența husită ale cărților sfinte, în românește, au avut puțină răspândire; întâi pentru motivul, că potolindu-se repede, prin Matiaș-crai mai ales, pornirea reformaționistă, pe de altă parte, se răspândeau cu greu manuscrisele, greu de multiplicat.

Cu toate astea ni-s'au păstrat câteva exemplare de manuscrise de cărți bisericești, căci Scriptura, dată în cuvinte înțelese, de sigur mult a desfătat sufletele amărate ale drept-credincioșilor, cari nici o boabă nu înțelegeau din slavoneasca rostită de preoți în biserică.

Psaltirea e o astfel de carte, încât fiecărui i-s' poate părea că e vorba într'insa de îndoielile, de muștrările, de suferințele și câința lui însuși, și o bucurie fără pereche trebuie să cuprindă atâtea suflete.

¹⁾ Doctrina husită decretează: 1. Bibliă de singurul izvor a credinței. 2. Prescrie împărțirea cu pâine și vin (nu cu azim) 3. Nu admite ierarhie ci numai preoți. 4. Ceremonii scurte. 5. Lipsă de podobe. 6. Limba înțeleasă de credincioși pentru înmăcirea adevărului. 7. Participarea și a mirenilor la desbaterile afacerilor bisericești.

²⁾ Cărțile apărute sunt: Psaltirea, Evangelia și Faptele Apostolilor, înafară de rugăciunile obicinuite Tatăl nostru și Crezul — fără „*filioque*“.

simple, când pentru întâia oară își vedeau simțirea și gândul îmbrăcate în cea mai strălucitoare formă a poeziei răsăritene.¹⁾

Terminologia studiilor fizico-chemice.*)

De

Ioan Crișan.

— Urmare din Nr. 40. —

Acestea expresiuni, ce-i drept, sunt rostite pe idiomul român, dar nu sunt românești.

Cuvintele din aceste expresiuni: amăsurat, impunătoare și constător trebuiau înlocuite succesiv cu: conform în loc de amăsurat de vremece acela e mai apropiat de limba noastră decât germanismul „amăsurat“, căci și așa avem destule străinisme în limbă; impunătoare a se înlocui cu impozantă; constător cu compus, pentru că și acestea sunt străinisme superflue (germanisme) și ca atari contrare clarității și purității limbii.

Prin urmare expresiunile de mai sus nu au ce căuta nici în terminologia fizicii, așa după cum sunt ticluite în unele manuale de fizică!...

Corp aeros sau găzos asemenea e mai de preferit decât corp aeriform sau expansiv, căci acelea expresiuni nu numai că sunt mai ușor de pronunțat, dar sunt și mai românești.

Pălnie²⁾ sună mai bine și e mai corespunzător decât tinicher, corn ori svăbescul „triftăr“.

Sifon (un fel de tub) e mai acomodat pentru terminologia fizicii decât cucurbetă sau tigvă.

E mai bine să zicem părți constitutive decât „părți compunătoare“.

Gravitațiunea pământului e expresiune mai corectă decât „racțiunea pământului“, căci prin³⁾ gravitațiune, în genere e a se înțelege forța în virtutea căreia toate corpurile (cerești) se atrag unele pe altele.

Când va veni rândul să vorbim despre mașini, vom zice icul și nu „peană“, căci prin uzarea cuvântului din urmă se va produce confuzie în înțelegerea acestei mașini simple.

Șirof e mai bine decât „șurub“ ori „surup“, căci și prin flexiune făcând verb din el: șirofuesc e mai acomodat decât „șurupuesc“ sau „șurubuesc“, apoi sună și mai frumos și mai românește.

Vorbind despre lățimea, lungimea și grosimea corpurilor vom zice, că corpurile au dimensiuni și nu „întinderi“...

Cătră grindină vom zice peste tot grindină și nu „grindiniță“.

Vom zice: corpurile la frig îngheață, iar nu „se sleiesc“, căci numai slăcina și unsoarea se sleiesc, se înțelege dacă omul le are!...

¹⁾ După N. Iorga: Istoria literaturii bisericești până la 1688..

²⁾ Aparat cu care se pot băga fluide din un vas într'altul.

Despre sunet zicem, că se răspândește, iar nu „se propagă¹⁾“, pentru că în genere, în terminologia fizicii nu e la loc să ne folosim de cuvinte și expresiuni, ce se iau sub raportul metaforic sau figurat.

Magnetul atrage ferul la sine și nu îl „trage“.

Un corp electric transmite electricitate altui corp iar nu „împărtășește“.

Vom zice aburi de apă, iar nu „vapori de apă“, căci de comun sub numirea vapor e a se înțelege o corabie mai mare pusă în mișcare de puterea aburului. Și la adică pentru ce să încercăm capul elevilor cu două noțiuni, când ne putem ajunge scopul și cu una noțiune și încă destul de bine.

La tractarea mișcării și echilibrului corpurilor, în fizică la acest punct în frontispicuri putem adopta o numire mai scurtă: „mecanica“, căci și aceasta e termen tehnic resp. neologism admis, afară de aceea lucrul cu numirile se reduce la jumătate, admitând și presupunând că explicarea necesară se face, și fără privire la titluri!

Tot cam din aceste considerante, dar mai ales pentru o posibilă unificare a terminologiei la capitolul despre sunet vom zice acustică.

La acel despre lumină vom zice optică.

Revenind la aplicarea greșită a sinonimelor semnalez următoarele:

Un păhar, când îl împing în apă până la fundul vasului sau ciubărului... în afund, iar nu cufund, de oarece acest cuvânt cu celalalt e mai sinonim și însemnează (al doilea), că apăs sau împing păharul în apă, fie de jumătate ori de tot însă nu până la fund.

Fluid cu lichid sunt iarăș sinonime, când însă vorbim despre corpuri curgătoare ca apă, lapte etc. e mai conștient să zicem corp fluid, iar nu lichid, căci acest cuvânt conține o noțiune cu sfere mai restrânse.

Pe motivul, că sinonimele contribuiesc la înăvțirea limbii, de aci încă nu urmează, că le putem folosi d'avalma și unde li-e locul și unde nu!

Vertical iarăș nu e identic cu perpendicular, ci numai înrudit în privința înțelesului logic.

De aceea când vorbim despre planul înclinat, poziția orizontală a apei, esmiterea razelor solare ori chiar despre perpendicular, voind să explicăm direcția verticală și perpendiculară vom spune copiilor: Dacă direcțiunea și adică linia... merge de sus în jos, după cum arată un fir de ață întins de o greutate oarecare atunci avem direcțiune... linie verticală.

Dacă însă direcțiunea sau linia, când cade — cade drept pe o bază sau altă linie orizontală — avem linie, direcțiune perpendiculară.

De altmintrelea aceasta întrebare aparține mai mult geometriei.

Atom nu e identic cu moleculă. Atomul e cea mai mică particică a unui corp, și care din cauza extremei sale micimi e indivizibilă, și ca atari nici nu se pot vedea în nici un chip.

¹⁾ Propagarea o fac oamenii prin idei, pace, armonie și poate câte odată și zizanie...

Moleculele încă sunt părți mici ale corpurilor, cari au ochii liberi încă nu se pot vedea ci numai doar cu aparate microscopice. Cam tot doi atomi formează o moleculă.

Așez, asemenea nu e absolut identic cu pun, căci când găurim un linial la un capăt și voim a-l potrivi în capătul unui bățșor pentru a demonstra echilibrul statornic zicem că-l așezăm, iar nu punem.

Răstoarnă se deosebește mult de cuv. cade sau îmburdă.

Păharul de pe masă ori scaun se poate răsturnă sau poate cădea, dar nu se îmburdă; se îmburdă păharul nu-i vorbă, însă nu de pe masă, ci pe masă sau pe pământ stând pe o lature...

Omul cu trăsura încărcată se poate îmburdă sau răsturnă, iar de căzut poate cădea singur el fără ca să se răstoarne sau îmburde.

Deci nici acestea sinonime nu sunt absolut identice, relativ la senzul lor logic — între toate împrejurările, de cari restricțiuni terminologia fizice, întru cât o privește încă trebuie să țină cont.

(Va urma)

Dela Jafa la Ierusalim. Călătorie de Dr. Badea Cireșeanu.

— Urmare și fine —

Noi mergând tot pe vârful Muntelui spre mează noapte, ajunserăm la locul unde Iisus a privit Ierusalimul cu ale lui frumuseți, și despre care a zis că „nu va rămânea piatră pe piatră care să nu se risipească. Și șezând el pe muntele maslinilor în fața templului, l'au întreat în deosebi Petru și Iacov și Andrei zicând: spune noauă când vor fi acestea? (Marcu 1—4)¹). Profecția Mântuitorului s'a împlinit cu dărămarea Ierusalimului de către Tit în anul 70 după Hristos, după cum am arătat aceasta.

Uitându-ne și de aci spre răsărit, iarăș văzurăm râul sfânt și marea Moartă, perdute în umbra depărtată. Apoi mi se arată un drum ce coboară din vârful Muntelui Maslinilor în vale, spre răsărit, numit „calea Sâmbetei“. Întraram după aceea în moscheea zidită tot în vârful Muntelui, pe locul unde s'a nălțat Domnul la ceruri la 40 zile după învierea sa (Fapt. Apos. 1, 9—13). Un arab păzitor al moscheei ne deschise templul islamist și ne arată în mijlocul lui o piatră de unde s'a ridicat la ceruri Mântuitorul lumii. În secolul al IV al creștinismului, Sfânta Elena maica împăratului Constantin a zidit o biserică pe locul unde se află acum moscheea.

Mai departe, spre nord am mers printre colibe arăbești, încungiurați de cerșetori, la stâlpul de piatră unde s'a arătat Iisus îndată după înviere, Mariei Magdalena (Ioan 20, 14). Închinându-ne pe aci mai în toate locurile cu amintiri sfinte, ne-am coborât în vale pe altă cale, în „Grădina Maslinilor“ de lângă peștera Ghetsimani. În această grădină de pe malul stâng al

¹) Conf. Mat. 24. 2.

pârăului Chidron s'a rugat Domnul adeseori și mai pe urmă în noaptea când a fost vândut de Iuda. Iată acum și cuvintele sfântului evangelist Luca cap. 22 v. 39: „Și (după cina cea de taină) eșind Iisus a mers după obicei în muntele Maslinilor și s'au dus după el și ucenicii lui“. Iar Evangelistul Ioan cap. 18 v. 1, ne spune că Iisus „a eșit împreună cu ucenicii lui de acea parte de pârăul Chidronului unde era o grădină întru care o intrat el și ucenicii lui. Și știa și Iuda cel ce l'a vândut pe el, locul; căci de multe ori se adună Iisus acolo cu ucenicii lui“. Apoi se compectează textul cu cuvintele evangelistului Luca cap. 22 v. 40: „Și sosind Iisus la loc a zis ucenicilor: Rugați-vă ca să nu cădeți în ispită. Și el s'a depărtat de dânșii ca o aruncătură de piatră și ingenunchind se rugă... Și sculându-se dela rugăciune venind către ucenici i-a aflat pe ei dormind de întristare. Și le a zis lor: ce dormiți? sculați vă rugați ca să nu cădeți în ispită“.

Părintele Fotie mi-a arătat atât stânca unde dormeau ucenicii cât și locul unde s'a rugat Domnul. Astăzi pe aci s'au schimbat toate. Locul unde au adormit ucenicii, se află lângă drum ocolit numai pe o parte cu ziduri înalte.

Sărutând locul unde a fost prins Iisus, văzurăm în apropiere o grădină mică în cuprinsul ei, dar plină cu măslini bătrâni cam de 200 ani. Acești pomi sunt groși și găunoși în lăuntrul lor; roade fac puține, ca orice pom bătrân.

Tot pe Muntele Maslinilor, am văzut vr'o 10 corturi albe așezate pe sub maslini; iar într'insele locuiau familii arabe. Întrebând de rostul acestora, mi s'a răspuns că Arabii ortodocși sunt atât de pioși, în cât ei vin din Siria, Arabia și chiar din Egipt cu familiile lor, în timpul postului sfintei Marie, dela 1—15 August și se stabilesc cu corturile lor pe Muntele Maslinilor. Aci postesc 15 zile, hrânindu-se numai cu poame, apă și pâne, și venind zilnic în biserica din peștera Ghetsimani; iar în ziua sârbătoarei „Adormirea sfintei Fecioare“ ei sunt cei d'ântăiu cari arată mai multă pietate.

În urma cestei călătorii pe muntele Maslinilor, obosiți de sușuri și pogorășuri pe o mare căldură, șăzurăm să ne mai odihnim. Aci imi aduse aminte de celea mai însemnate fapte petrecute pe acest Munte și anume de fuga lui David când se răsvrătise în contra lui fiul său Avesalom. „Și David suea suigul Muntelui Maslinilor suind și plângând și cu capul acoperit, și el merge desculț, și tot poporul ce era cu el și acoperea fiecare capul său, și se sueau, suind și plângând“ (II Samu-1, cap. 15 v. 30). Apoi mi-am adus aminte de suirea de multe ori, a Mântuitorului cu ucenicii lui pe acest Munte, de rugăciunea și prinderea lui, cum și de alte fapte mari petrecute în aceste sfinte locuri. Profecții Vechiului Testament s'au suit și ei pe aceasta înălțime și privind Ierusalimul au plâns viitorul poporului israelitean.

Frumoasă privește are ochiul când se află pe vârful sfântului Munte al Maslinilor. La răsărit, privește

în pustie dincolo de Iordan teritorul uscat și abia locuit pe ici pe colo; la nord, se văd mici sate cu colibe umilicioase; la sud, valea pâraului Chidron uscată de soare, dar plină de însemnătate prin trecutul ei; iar drept în față la apus, Ierusalimul cu ale lui vechi monumente! Să mai văd de pe vârful Muntelui, căile străbătute de călători pământeni, unii călări pe asini și cămile, alții pe jos, fiecare ducându-se în drumul său. Și hainele călătorului sunt deosebite între ele: europeanul are portul său; Arabul mantaua sa cenusie, cu un fes mohorât pe cap sau cu un turban peste care se înfășoară colac de păr; picioarele sunt goale sau e încălțat cu pantofi. Fiecare e tăcut și gânditor în calea sa. Lăutari, cântări lumești, strigări și râs, nu se aud, după cum am mai spus aceasta.

Plecarăm pela ora 4 $\frac{1}{2}$ către seară, să ne sum în Ierusalim, ne opriră puțin însă sub sfânta cetate, la locul unde a fost ucis cu pietre de Evrei arhidiaconul și martirul Ștefan. „Și scoțându-l afară din cetate (Ierusalim), îl ucideau cu pietri; și martorii și-au pus hainele lor lângă picioarele unui tânăr ce se chema Slavu“. (Fapt. Apost. c. 7 v. 58).

9). Întrând în cetate pe „poarta Ghetsimani“, mi se arată pe stradă locul unde a fost judecat Domnul nostru Iisus Hristos,¹⁾ unde a fost bătut cu trestia²⁾ și condamnat la moarte³⁾. Mai toate aceste locuri sunt în stăpânirea Franciscanilor, cari au mănăstiri mari pe aci.

Venirăm apoi la loc unde Simon Cirineul a fost silit să ducă crucea Domnului;⁴⁾ aci i-s'a dat Mântuitorului de femeea pioasă Veronica, o mahramă să își șteargă sudoare; iar chipul Mântuitorului s'a imprimat pe mahramă când s'a șters cu ea. Aceasta este icoana „Veronica“ sau „cea ne făcută de mână“ care se zugrăvește până azi pe capeteazmă, d'asupra ușei din mijloc a altarului.

Întrarăm pe seară în patriarhie, ne închinăram în biserică și după aceea mi se dădu o carte de „închinător“, mi se spălără picioarele și mânele cu apă caldă și apoi ne-am dus în Marea Biserică a sfântului Mormânt, ce este lipită de zidurile Patriarhiei.

Spălarea picioarelor este o datină veche rămasă între orientali. Avraam văzând pe cei trei bărbați trecând pe lângă cortul său, așezat la ștejarul „Mamre“ aleargă dela ușa cortului înaintea lor și se pleacă până la pământ și zise: „Doamne, de am aflat har înaintea ta, rogu-te nu trece de cortul servului tău. Să se aducă puțină apă ca să vă spălați picioarele și apoi să vă odihniți sub acest arbore⁵⁾. Această spălare este simbolul curățeniei, dar ea înviorează și corpul obosit în acelea locuri de multă umblare pe jos și de vâpaea soarelui. Și Mântuitorul a spălat picioare ucenicilor săi la Cina cea de taină;⁶⁾ iar când se afla în Capernaum o femeie păcătoasă turnând mir pe picioarele

lui, Domnul a lăudat pocăința femeii și a zis lui Simon: „am intrat în casa ta, apă pe picioarele mele nu ai dat: iar aceasta, cu lacrimi au dat picioarele mele“).

Spălarea picioarelor s'a făcut și de sfinții Părinți, și se mai face și azi în unele locuri, întru aducere aminte de cele petrecute în timpurile Vechiului și ale Noului Testament.

Dr. Badea Cireșianu.

CRONICA.

Societatea de lectură „Petru Maior“, din Budapesta, în ședința din 13 Octomvrie st. n. s'a constituit în modul următor: Președinte: Petru Suciu teol. abs. stud. în filoz. Vice-președinte: Nicolae F. Negruțiu, stud. în filozofie. Secretar: Sabin C. Evițian, stud. în filozofie. Cassar: Ioan Jianu, stud. în drept. Bibliotecar: Simion Câmpăan, stud. în drept. Vice-bibliotecar: Sabin Oprean, stud. la tehnică. Controlor: Avram Sedeanu, stud. în filozofie. Notari: Ioan Pop, stud. în drept. Ioan Teicu, stud. în medicină. Econom: Adam Iancu, stud. în medicină. Comisia literară: Petru Bucșan, stud. în medicină. Ioan Duma, teol. abs. stud. în filozofie. Ștefan Hărăguș, teol. abs. stud. în drept. Sabin Lupan, stud. în medicină. Constantin Roșcău, stud. la tehnică. Eugen Todoran, teolog abs. stud. în filozofie. Ioan Teicu, stud. în medicină. Comisia supraveghetoare: Iuliu Dan, stud. în drept. Romul Maxim, stud. în drept. Cornel Micloși, stud. la tehnică. Când facem cunoscută publicului românesc constituirea comitetului, nu întrelăsăm ocaziunea de a-l ruga și pe aceasta cale, să ne împărtășească și pe noi, ca și pe înaintașii noștri, de binevoitorul său sprijin; iar pe binefăcătorii și ajutătorii societății „Petru Maior“ îi rugăm să ne facă vrednici de încrederea lor. Suntem convingși, că — numai înzestrați cu aceste — vom putea exista și înaintă. Budapesta, Octomvrie 1907. Petru Suciu, președinte. Sabin C. Evițian, secretar.

Urcare de salariu. Comuna bisericească din Socodor cumpăniend situația actuală a școlii române — a urcat salariul învățătorilor săi la minimalul de 1000 cor. prescris de noua lege școlară asemenea și frunțașă comună — Nădlac. Tot astfel încă de pe acum ar trebui să proceadă și celelalte comune mai cu stare de pe câmpie. Special, ar fi de dorit ca Ven. noastre Conzistorii să dispună în cauză, căci învățătorii noștri sunt năpădiți cu multe ordine străine încât nu știu unde să-și plece capul. B.

Expulzarea mitropolitului grec din Drama. În fine faimosul mitropolit grec din Drama, Chrysostomos a părăsit dieceza sa, aflând că mutesafulului îi sosise deja ordinul de expulzare. Toate insistențele patriarhiei și protestările n'au putut să fie luate în seamă în tața dovezilor de vinovăție ce posedă autoritățile turcești. Atâta însă nu este de ajuns. Călugării greci bazați pe faptul, că pe ei nu-i poate judeca decât sinodul din Fanar chiar pentru faptele pedepsite de codul penal, și-au permis să depășească atribuțiunile lor și să organizeze comitete și bande de antărți cu ajutorul căroră au comis atâtea asasinat. Aceste fapte fiind de o gravitate extraordinară, dacă măsurile Porței se vor mărgini la expulzarea sau interzicerea acestora de a participa la consiliile administrative, nu-și vor putea produce pe deplin efectul așteptat. Ocaziunea fiind

¹⁾ Mat. 27, 3.

²⁾ Marcu 15, 19.

³⁾ Marcu 15, 15.

⁴⁾ Marcu 15, 21.

⁵⁾ Geneza 18, 4.

⁶⁾ Ioan 13, 4.

¹⁾ Luca 7, 43.

foare bine venită, turcii își vor face pentru sine și în primul rând un mare serviciu, dacă vor tăia din unghiile arhierilor și mitropoliților greci, cu alte cuvinte, dacă vor suprima unele din privilegiile acordate în trecut călugărilor fanarioși. Fără de aceasta va fi imposibil să-i poată cuminți pe greci, iar liniștea, ordinea și chiar existența statului otoman vor fi mereu amenințate. „R. d. P.“

Aviz catihetilor!

În tipografia noastră diecezană din Arad, a apărut »*Liturgica ortodoxă*«, manual pentru școlarele medii și populare. Prețul 70 fileri. Se poate procura dela tipografia noastră diecezană.

A apărut!

În tipografia noastră diecezană au apărut și să afle de vânzare următoarele cărți școlare:

Curs practic de Limba română pentru cl. III., IV., V., și VI., ale școlii primare de I. Vuia în ediția III-a îndreptată. Prețul 60 fill.

Curs practic de Limba maghiară pentru clasele I, II și III ale școlii primare de Iuliu Vuia ediția III-a îndreptată prețul 50 fileri.

Curs practic de Istoria Ungariei pentru școlarele populare de Iuliu Vuia ediția II-a îndreptată prețul unui exemplar 40 fileri

Curs practic de Aritmetică pentru clasele 2, 3 și 4 ale școlii primare de Iuliu Vuia ediția II-a îndreptată prețul unui exemplar 60 fileri.

Cronică bibliografică.

Fântâna Blanduziei. Librăria Alcalay, aduce un mare serviciu cititorilor „*Bibliotecii pentru toți*“, publicând în această colecție *Fântâna Blanduziei*, cea mai celebră lucrare dramatică alui V. Alexandri. Edițiile de 4 lei și 1 leu și 50 bani de până acum erau prea scumpe, și e o adevărată fericire pentru cititorii și admiratorii marelui Alexandri, că pot să-și procure *Fântâna Blanduziei*, cu prețul numai de 30 bani.

Cu *Fântâna Blanduziei*, V. Alexandri ajunge culmea în opera lui hărăzită scenei teatrului. Frumusețea neasemuită a versurilor, înălțimea la care se ridică poetul în această operă, așează *Fântâna Blanduziei*, în fruntea pieselor noastre originale. Reprezentarea ei a fost un neîntrerupt triumf pentru autor, și oricând va fi citită și oricând se va juca ne va aduce acele clipe de rară înălțare sufletească, pe care nile dau operele născute din mințile senine și mari. Aceasta a înțeles și Onor. Direcțiunea a Tratatului Național din București, care începe actuala stagiune cu *Fântâna Blanduziei*.

De vânzare la mai toate librăriile din țară. Catalogul complet al acestei „*Biblioteci*“ a se cere gratis la Librăria Alcalay. — București.

Concurse.

Pentru îndeplinirea definitivă a parohiei de cl. I., din **Moroda**, conform decisului Ven. Conzistor de sub Nr. 5462/1907, se escrie concurs, cu termen de **30 zile** dela prima publicare în organul oficios „*Biserica și Școala*“.

Emolumentele sunt: 1) uzufructul unei grădini și a sesiunii parohiale; 2) uzufructul a unui jug. și 800 □ de pământ estravilan, dat preotului din averea Br. Sina, ca recompensare pentru bir; 3) stolele îndatinate dela botez 60 fil., dela cununii 2 cor., estrase 2 cor., înmormântări mici 2 cor., înmormântări mari (eșirea

sufletului, prohodul și petrecerea la cimiter) 6 cor., iar cu liturgie 8 cor., ori ce alte ceremonii la înmormântări se vor remunera după înțelegerea reciprocă; liturgii pentru ori ce ocazii, în zile de rând 2 cor., stîntirea caselor nouă 1 cor., celelalte venite stolare după obiceiuri; și 4) întregirea venitelor dela stat.

Casă parohială nu este, iar dările publice le va solvi cel ales.

Reflectanții la această parohie sunt poftiți ca recursurile ajustate conform Regulamentului și adresate comitetului parohial din **Moroda**, să le substearnă P. On. Oficiu protopopesc gr. or. rom. din **Borosjenő**, având până la termenul regulamentar a se prezenta în sf. biserică din **Moroda**, spre a-și arăta desteritatea în cele rituale și 'n oratorie.

Din ședința com. parohial din **Moroda**, ținută la 12/25 Septemvrie 1907.

Nicolae Morodan,
președinte.

Mihai Vortan,
not. adhoc.

În conțelegere cu: *Ioan Georgia*, protoprezviter.

—□—

1—3

Pentru îndeplinirea definitivă a stațiunii învățătoarești din **Govoșdia**, pe baza dispusețiunii Ven. Conz. de sub Nr. 5530/1907, se escrie concurs din oficiu, cu termen de **30 zile** dela prima publicare în „*Biserica și Școala*“.

Beneficiile sunt: 1. Dela stat ajutorul votat sub Nr. 60728/1906, 392 cor.; 2. Dela comună întregirea până la 800 cor.

Recursurile ajustate regulamentar și adresate comitetului par. să se substearnă oficiului ppsc gr. or. rom. din **Buteni** (Buttyin com. Arad), având recurenții a se prezenta în termenul de sus în sf. bis. spre a-și arăta desteritatea în celea rituale. Alesul e îndatorat a purta și cantoratul precum a conduce și școala de repetiție.

Trăian I. Magier pprezviter inspector școl.

—□—

1—3 G.

Pentru îndeplinirea stațiunii învățătoarești vacantă din **Tăgădău**, se publică concurs cu termen de alegere în **11/24 Noemvrie** a. c.

Salariul e: 600 cor., cu locuință acomodată și grădină de legume precum și stolele cantorale îndatinate. Recurenții au a-și înainta documentele pe calea subscrisului protopop la comitetul parohial până cu 7 zile înainte de alegere.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: *Petru Serb*, protopop.

—□—

1—3

Pentru îndeplinirea postului de învățător dela școala confesională ort. rom. din **Chiraleu** (Királyi) se escrie concurs cu termen de alegere pe **21 Nov. (4 Decemvrie)** 1907.

Emolumentele sunt: în bani 600 cor.; cortel cu grădină și stolele cantorale dela funcțiunile obveninde. Alesul va avea să provadă cantoratul în biserică și să conducă școala de repetiție fără altă remunerațiune.

Dela recurenți să poștește cu recursurile provăzute cu documentele prescise în §-ul 61 din Begulament și adresate comitetului parohial din **Chiraleu**, să le substearnă subscrisului oficiu protopopesc în **Oradea-mare**, până la 17/30 Noemvrie a. c., iar până la termenul de alegere a se prezenta în vre-o **Duminecă** ori sârbătoare în sfta biserică de acolo spre a-și arăta desteritatea în cant și tipic.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: *Toma Pacala* protopop insp. școlar.

—□—

1—3

Pentru îndeplinirea postului de preot la parohia de **cl. I din Ponoară** protopopiatul Peștesului, se deschide concurs cu termen de alegere pe ziua de **11/24 Noemvrie 1907**.

Emolumente: 1. Casă parohială, cu un intravilan; 2. Uzufructul curții bisericii și al morminților; 3. 51 holde catastrale, pământ arător, fâneață, pășune și pădure; 4. Una vică cucuruz sfărmat, dela fiecare număr de casă, din care preotul va avea să escontenteze pe diacon din an în an; 5. Una zi de lucru, à 80 fil.; 6. Stolele uzuale și anume: dela botez 66 fil., o cununie 6 cor., o înmormântare mică 2 cor., pentru mort mare dela 6 până la 10 cor., pentru prohodul simplu. Un sărindar 2 cor.; predică și ertăciune 2 cor. Evangelia lui Lazar 2 cor. Feștania mică 1 cor. feștania mare 2 coroane. Toate acestea venite, cătră cari se mai adaugă și întregirea dotației dela stat, — răspund la suma corespunzătoare venitului pentru parohii de cl. I.

Doritorii de a ocupa această parohie sunt avizați ca concursurile ajustate conform §-lui 17 din Regul. pentru parohii, anul 1906, adresate comitetului parohial din Ponoară, să le înainteze subscrisului protoprezv până la 4/17 Noemvrie 1907, având a se prezenta în vre-o Duminică ori sârbătoare, cu stricta observare a §-lui 20 din pomenitul Regulament, în sfânta biserică din Ponoară, spre a-și arăta aptitudinile în slujba dumnezeiască, cântare și tipic. *Comitetul parohial*. În coștelegere cu: *Alexandru Muntean* protoprezviter.

—□— 2—3

Pentru îndeplinirea postului învățătoresc din comuna **Cacuciul-român**, protoprezv. Peștes prin aceasta se publică concurs nou, cu termen de alegere pe ziua de **8/21 Noemvrie 1907**.

Emolumente: 1) Locuință și 300 □ o grădină de legume; 2) În bani gata: 300 cor. repartiați pe locuitori; 3) 100 cor. ajutor anual dela Ven. Conzistor; 4) 400 cor. ajutorul sperativ dela stat. Fiitorul învățător este obligat a îndeplini agendele cantonale, pe lângă stolele obișnuite, fără altă remunerație.

Doritorii de a ocupa acest post, sunt avizați, ca recursurile lor ajustate conform dispozițiilor §-lui 61 din Regulament și adresate com. parohial din Cacuciul român, să le înainteze subscrisului protoprezviter în M. Telegd, până la 4/17 Noemvrie 1907, având concurenții a se prezenta în sfânta biserică din Cacuciul-român, spre a-și arăta dexteritatea în cântare și tipic.

Iosif Moldovan, *T. Todoran*,
pres. com. par. not. com. par.

În coștelegere cu: *Alexandru Muntean* protoprezviter.

—□— 2—3

Pentru îndeplinirea postului învățătoresc din **Picleu**, protopopiatul Peștes, devenit vacant prin strămutare, prin aceasta se deschide concurs cu termen de alegere pe **11/14 Noemvrie 1907**.

Emolumentele: 1. În bani gata 326 cor; 2. Cortel liber cu grădină; 3. Patru holde catastrale pământ arător 160 cor; 4. Treizeci vici de cucuruz à 2 cor. = 60 cor.; 5. 30 zile de lucru à 60 fil. = 18 cor.; 6. Opt pluguri à 2 cor. = 16 cor.; 7. Grădină intravilană 20 cor.; 8. Pentru conferință 20 cor.; Stolele cantonale uzuale; 10. Ajutorul dela stat 160 cor.

Recursurile provăzute în senzul dispozițiilor §-lui 61 din Regulament și adresate comitetului parohial din Picleu, să se trimită subscrisului protoprezviter până la 28 Oct. (10 Nov.) 1907 în Mezotelegd, iar concurenții interesați să se prezente în vre-o Duminică ori sârbătoare în sfânta biserică din Picleu, spre a-și arăta aptitudinile în cântare și tipic. *Comitetul parohial*. În coștelegere cu: *Alexandru Muntean* protoprezviter.

—□— 2—3

Pentru îndeplinirea parohiei vacante **Hășmaș** cu filia **Belu Urviș** de **cl. III**, pe baza aprobării venerabilului Conzistor orădan de sub Nr. 2000/B. a. c. să publică concurs cu termen de alegere în 31, Oct. (**13 Nov**) a. c.

Emolumentele constau din pământ arător de 8. cubule cu competența de pășunat; dela 35, căși din B. Urviș câte o jumătate măsură cucuruz sfărmat; stolole îndătinate și în tregirea dotației dela stat de după pregătirile alesului preot.

Reflectanții au a-și înainta suplicile lor adresate comitetului parohial până cu 7. zile înainte de alegere la protopopul Petru Serbu în F. Ggörös.

Comitetul parohial

În coștelegere cu mine: *Petru Serbu* protopop.

—□— 2—3

Pentru îndeplinirea postului învățătoresc **Agris-Botfeiu-Cumânești** să publică concurs cu termen de alegere în **31 Oct. (13 Nov.)** a. c. salariul e; 400. cor. și 7. orgii lemne cu întregirea dela stat.

Dumbrăvița de codru alegerea va fi în **8/21 Nov.** a. c. dotațiunea e; 500. cor. și întregirea dela stat.

Recurenții până înainte cu 7. zile a ale gerilor, au a-și trimite recursurile adresate comitetelor parohiale la subscrisul protopop.

Comitetele parohiale

În coștelegere cu: *Petru Serbu* protopop.

—□— 2—3

Pentru îndeplinirea stațiunii învățătoresci **Poiana** din tractul Vașcoului să escrie concurs cu termen de **30 zile** dela prima publicare în foaia oficioasă.

Emolumentele, împreunate cu acest post sunt: În bani gata 160 cor.; 8 cubule à 10 cor., de tot 80 cor.; 16 metri lemne 48 cor. stolele cantonale 25 cor.; cvartir și grădină. Alesul e îndatorat a fi și cantor.

Cei ce vor reflecta la acest post sun, poștiți a-și trimite rugările lor, instruate conform regulamentului în Segyest u. p. Rieny, iar în vre-o Duminică ori sârbătoare au să se prezenteze în s. biserică din Poiana spre a-și arăta dexteritatea în cântare și tipic.

Comitetul parohial

În coștelegere cu: *Moise Popoviciu* adm. ppesc.

—□— 2—3

Pentru îndeplinirea postului de învățător dela școala confesională ort. rom. din **Labasintzi** (protoprezv. Lipovei) prin aceasta să escrie concurs cu termen de **30 zile** dela prima publicare în foaia diecezană.

Emolumentele anuale împreunate cu acest post sunt: 1) Salar în bani 560 cor. 2) 20 metri de lemne pentru învățător și încălzirea saiei de învățământ à 3 cor. 20 fil. = 64 cor. 3) grădini intravilană de 1/2 jug. 4) 4 jug. livadă cu un venit anual de circa 60. cor. 5) Pentru conferință 10 cor. 6) Pentru scripturistică 6 cor. Cortel liber 2 chilii și o cuină.

Recursurile ajustate cu documentele de calificare, adresate comitetului par. din Labasintzi să se subștearnă P. O. Domn protopop în Lipova (Lippa) până la termenul susindicat, având concurenții a se prezenta în vre-o Duminică ori sârbătoare în sfânta biserică din Labasintzi, spre a-și arăta dexteritatea în cânt și tipic.

Labasintzi, 15/28 Iulie 1907.

Comitetul parohial

În coștelegere cu: *Voicu Hamsea* protoprezv. insp. școlar.

—□— 2—3

Pentru îndeplinirea definitivă a parohiei ort. rom. din **Bătuța**, pprezviteratul Radnei, prin aceasta să

publică concurs, cu termen de recurgere de **30 zile**, dela prima publicare în organul oficios diecezan.

Dotățiunea parohului va fi: 1. O sesiune parohială, jumătate la șes, jumătate la deal. Din pământul dela deal jumătate e arător, jumătate pășune. 2. Stolele hotărâte prin învoiala reciprocă dintre repositul preot și poporeni, la anul 1891. 3. Întregirea dotațiunii preoțești din vistieria statului, după evaluecațiunea alesului.

Parohia e de **cl. III.**

Văduvei preotese, în virtutea §-lui 12. din Regulamentul pentru parohii, îi compete un an, dela moartea fostului preot, jumătate din întreg venitul parohiei.

Recurenții să-și susțină recursele, ajustate cu documentele prescise și adresate comitetului parohial din Bătuța, P. On. Oficiu pprezvital în M. Radna, având a se prezenta în vre-o Duminică ori sârbătoare cu observarea strictă a §-lui 20 din Reg. pentru parohii în sf. Biserică din Bătuța spre a-și arăta dexteritatea în cele rituale și oratorie.

Bătuța, la 16/29 Sept. 1907.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: *Procopiu Givulescu*, pprezviter.

—□—

2—3

În urma ordinului Conzist ven. Nr. 5360 1907 pentru îndeplinirea parohiei vacante de **cl. III.** din **Magulicea** protopopiatul Halmajului, devenită în vacanță prin moartea fontului paroh Laurent Iuga,

prin aceste se eserie concurs cu termen de **30 zile** dela prima publicare în foaia oficioasă „Biserica și Școala“.

Emolumentele sunt: 1. pământ parohial 10 jugh. și 350 □ arător și fânaț, de după care contribuția are să o solvească preotul. 2. Stolele îndatinat care după calcul mediu fac 113 cor. 3. Întregirea dotației dela stat conform evaluecațiunii alesului (care de prezent la cei fără 8 clase face anual 778 cor. 60. fil). 4. De locuință va avea să se îngrijască alesul pe speșele sale. Se obsearvă că văduva precteasă conform § 12 din „Regulament“ va beneficia un an întreg 1/2 din venitele parohiale.

Doritorii de a ocupa acest post sunt poștiți să-și înainteze recursele lor ajustate conf. § 18 și 19 din „Regulament“ și adresate comitetului paroh. din Magulicea la oficiul pprezv. al Halmajului (Nagy-halmágy) în termenul susindicat.

Recurenții sunt avizați ca conform §-lui 20 din „Regulam“. pentru parohii să se prezinte vre-o Duminică ori sârbătoare în Sf. Biserică din Magulicea spre a-și arăta dexteritatea în oratorie și cele rituale făcându-se astfel eunoscuți poporului.

Magulicea 1/15 Sept. 1007.

Petru Sirca
adm. p. preș. com.

George Oclîșor
not. com. par.

În conțelegere cu: *Cornel Lazar* protoprezv.

—□—

3—3

Tipografia diecezană,

Arad, strada Batthányi Nr. 2. Telefon pentru oraș și comitat: 266.

fiind arangiată după cerințele moderne își recomandă atelierul său executând orice lucrări atingătoare de această branșe, grabnic, lucrări cu gust, pe lângă cele mai moderate prețuri.

Comande se primesc și prin telefon.

„Janus“ institut de asigurare mutuală pe viață în Viena
s'a fondat în anul 1839, din partea unui grup de bărbați nobili,
este cel mai vechiu „Institut mutual de asigurare pe viață“
pentru Austro-Ungaria.

Se bazează pe legile mutualității în puterea cărora accidentul capitalului anual trece în favorul celui asigurat.

➔ Premii eftine. Condiții de asigurare favorabile. ➔

Imprescriptibilitatea polițelor după 3 ani. Plătirea în caz de duiel și sinucidere după 5 ani.
Asigurare gratuită pentru caz derăzboiu. — Fără timbru de poliță și taxă de stat — Plătire la moment
Starea de asigurare 111.000.000 cor. | **Averea institutului 31.000.000 cor.**
Sumele de asigurare plătite până acum 56.000.000 cor.

Informațiuni îndatoritoare dă:

==== **Agentura generală pentru Ungaria de sud în Timișoara-Fabric** ====
Lerchengasse Nr. 17. (N-rul Telefonului: 422) (14)